

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרָשַׁת וַיִּקְרָא

א' ניסן תשע"ה
פרשת החודש

הפטרה: כה אמר ה', אשכנ: כל העם הארץ
יציאת השבת לפי ר"ת 19:05
ראש חודש ניסן - מוציאם 3 ספרי תורה
ברכת האילנות
גיליון 331

יציאת השבת:

18:30

ירושלים: 18:28

כניסת השבת:

17:20

ירושלים: 17:14

סוד הגדולה - א' זעירא

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

הפרשה פותחת בדברי ה' למשה: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד". רש"י על אתר מפרש: ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל צווים קדמה קריאה לשון חיבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו שנאמר (ישעיהו): "ויקרא זה אל זה, אבל לנביאי האומות עובדי כוכבים ומזלות, נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר: ויקרא אלקים אל בלעם".

והנה בתוך פרשתנו מופיע הדיבור אל משה במילה ויקרא, אך הכתיב בספר תורה הוא א' זעירא, א' קטנה, ומילה זו נראית כמו המילה ויקרא. איך יתכן שדיבור ה' אל משה יהיה כתוב בצורה זו הנחשב עראי וכו'? יתר על כן, הרי רצון ה' היה, לפי דברי רש"י דלעיל, שיהיה כתוב ויקרא לשון חיבה?

רבותינו אומרים, שאכן היה צריך להיות כתוב ויקרא בגדול, אלא שמשם רבנו מתוך ענוותנותו הקטין את האות א' שלא להדגיש את חיבתו של הקב"ה אליו. ואולם מעירים רבותינו שלמשה היתה כמות דיו מסוימת לכתיבת כל התורה, לכל מילה ומילה ולכל אות ואות, וכאשר הוא הקטין את האות א' נשאר מעט דיו. מה עשה משה? מרח אותו על פניו. והנה כאשר ירד משה מהר סיני הוא לא ידע כי קרן עור פניו.

ממה קרן עור פניו של משה רבנו? מאותו מעט דיו שנתר לו בקולמוסו. כלומר, משה נתכוון למעט מגדולת עצמו על ידי הקטנת האות א', והנה דוקא ההקטנה הזו מגדילה אותו, "קרן עור פניו - ויראו מלגשת אליו". כך נקבע ביהדות כי "מאן דזעיר היהוא רב". פירוש: דוקא זה המקטין את עצמו הוא באמת הגדול.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים

הטעם שתקנו לשנות בשבת של ראש חודש ניסן ולהוסיף בה קריאה מעניין היום, מפני חשיבותו של ניסן שהוא ראש לכל החדשים ומלך עליהם (הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם – לכם אותיות מלך), ומצוה לקדש אותו יותר מכל שאר החדשים, לכך מכריזין עליו לקדשו ברבים בשבת שהיא יום כינוס ואסיפה בבתי כנסיות, על ידי קריאה זו בתורה וההפטרה בנביא:

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם – הדא הוא דכתיב (תהלים ג): עֲצַת ה' לְעוֹלָם תַּעֲמֹד וגו' – אֲשֶׁרִי הִגִּי אֲשֶׁר ה' אֶלְקֵי וגו'. משבחר הקדוש ברוך הוא בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים (וזהו עֲצַת ה' לְעוֹלָם תַּעֲמֹד), וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה שבו נגאלו ישראל ממצרים, ובו עתידין ליגאל וכו', ובו נולד יצחק, ובו נעקד, (ויש אומרים שבראש השנה נעקד), ובו קבל יעקב את הברכות, ובו רמז להם לישראל שהוא ראש להם לתשועה. שנאמר רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה (ועל כך נאמר אֲשֶׁרִי הִגִּי...)

רֵאשׁ חֲדָשִׁים – שכל שיהיו מונים אחרי כן לא יהיו מונים אלא ממנו. וכל כך למה? לפי שגדול יום הגאולה מיום הלידה וגדולה הגאולה מכל מפעל ומאורע אחר: עד שלא יצאו ישראל ממצרים מנו לבריאת העולם, לחידוש העולם אחרי מי נח – (בראשית יא) שָׁנַתִּים אַחַר הַמַּבּוּל, ללידת אברהם, לברית בין הבתרים וכו' (שמות יב) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה; כיון שיצאו ממצרים עם גאולים, שוב אין להם מנין אלא זה, מונים מן הגאולה:

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים – משל למלך שנולד לו בן ועשה יום טוב. ונשבה אותו הבן ועשה שם זמן מרובה. אחר זמן נפדה אותו הבן ועשה לו המלך יום גנוסיא. כך, עד שלא ירדו ישראל למצרים היו מונים לשעבוד, (כמה שנים כבר עברו מברית בין הבתרים שאז נגזר שעבוד של ארבע מאות שנה) משירדו ונשתעבדו שם, עשה להם הקדוש ברוך הוא נסים ונפדו, התחילו מונים לחדשים, שנאמר הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים.

רֵאשׁוֹן – הוא לָכֶם – כל הנקרא רֵאשׁוֹן הוא לכם – לטובתכם. אם טוב הוא לעצמו טוב הוא גם לכם, ואפילו אם הוא רע לעצמו אבל לכם הוא טוב. בין כך ובין כך תמיד הראשון הוא לכם' – לטובתכם:

רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם – כביכול, הקדוש ברוך הוא נקרא רֵאשׁוֹן שנאמר (ישעיה מד) אֲנִי רֵאשׁוֹן וגו', וציון נקראת רֵאשׁוֹן שנאמר (ירמיה יז): מָרוֹם מֵרֵאשׁוֹן מִקּוֹם מִקְדָּשֶׁנּוּ, ועשו נקרא רֵאשׁוֹן שנאמר (בראשית כה): וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן וגו', ומשיח נקרא רֵאשׁוֹן שנאמר (ישעיה מא): רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַזֶּה הִנֵּן וגו' – יבא הקדוש ברוך הוא שנקרא ראשון, ויבנה בית המקדש שנקרא ראשון, ויפרע מעשו שנקרא ראשון, ויבא משיח שנקרא ראשון, בחדש הראשון, שנאמר: הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם:

בין שנה לחדש:

שנה, מלשון ישן ומלשון שְׁנָה; כלומר, הכל בה קבוע מששת ימי בראשית; והיא רומזת לחוקי הטבע, שחקק הבורא בעולמו אשר ברא, ושאינ בהם לא שינוי ולא חידוש. חדש, מלשון חידוש; כלומר, לא זה שאתה רואה עתה עתיד להיות גם לאחר זמן אלא צפה להתחדשות; והוא רומז לדרך הנסים והנפלאות שמחוץ לדרך הטבע שלפעמים הקדוש ברוך הוא מנהיג בהם את בראויו כרצונו ומראה בהם את אדנותו על כל עולמו:

בין ישראל לעמים:

כל עמי תבל, השנה היא משטר חייהם וסדר זמניהם, אין להם אלא החידוש הראשון, חידוש מעשי בראשית, ומאותה שעה ואילך הכל כפופים לחוקי הטבע ולא יוכלו לצאת מהם לעולם; ישראל אינם כן אלא שבעבורם שָׁדד הקדוש ברוך הוא מערכות הטבע ופלס להם עוד דרך וסדר חיים מיוחד להם בלבד, היא דרך הנסים והנפלאות שבה גאלם ממצרים, ולקח גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים ובגילוי שכינה. ואותה דרך הנסים השאיר להם לישראל שתהא קבועה להם גם לדורות:

לפיכך הגויים, ראש השנה שלהם בתשרי ביום הזכרון למעשה בראשית ובו הם נידונים, אבל ישראל יש להם עוד 'ראשים' אחרים בשנה, הם ראשי החדשים, ו'ראשון' אחד לכל הראשים הללו, הוא חדש ניסן. שבכל החדשים מצפים ישראל לחידוש כח נעוריהם בדרך הטבע ומחויין לדרך הטבע, ואולם בחדש ניסן גדולה ציפיתם לגילוי שכינה ולהתחדשות יותר מכל החדשים. לכך כתיב: הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם, כלומר, דרך זו של חידוש דרכי הנהגת הבריאה, רק לכם היא מיוחדת; וחדש ניסן, ראשון הוא לסדר ההנהגה שהיא למעלה מן הטבע:

'ראשון' – קודם ועיקר: אף על פי שסדרי הבריאה הקבועים נתנו גם לישראל, ודרך הטבע פתוחה היא להם כלכל העמים, ויכולים ישראל להתקיים ולהצליח אפילו בדרך זו יותר מכל העמים – בכל זאת נתנה להם גם הדרך של נסים ונפלאות שלמעלה מן הטבע, להיות להם עיקר וקודם לדרך הטבע; לכך כתיב: ראשון הוא לְכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, כלומר, דרך זו של 'חדש', תהיה לכם ראשון ועיקר יותר מדרך ה'שנה':

שעיקר ניצוחם של ישראל ועשותם חיל בכל הדורות, לא בדרך הטבע הוא אלא בלמעלה ממנה, בדרך של נס ופלא על ידי גילוי כבוד שמו יתברך עליהם. לכך כשנגלה עליהם הקדוש ברוך הוא בהר סיני אמר להם: אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, ואילו 'אשר בראתיך ואשר הוצאתיך' לא אמר. כביכול, הניח את הטפל והזכיר את העיקר:

רמו אחר: ראשון הוא לְכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה – כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, לא דייכם שאתם מגדלים שמי בשעה שאני מחדש לכם נסים ונפלאות, אלא גדלוני ורוממוני והכניסו התחדשות אפילו ב'שנה', בטבע, והראו לכל העולם כי יש חדש אפילו בדרך הטבע, שבוראו מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשי בראשית, זה שכתוב: ראשון הוא לְכֶם – שתעשוהו – לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה – לפענח צפונות ההתחדשות החבויות גם בתוך הטבע, ה'שנה':

שנה הקדוש ברוך הוא כל מערכות הטבע ביציאת מצרים, לעדות על הבורא יתברך שמו כי הוא הבורא והוא העושה כרצונו, ולעדות על ישראל כי כל העולם נברא בשבילם. וכשרצה הבורא להראות כח זרועו בעולם ולשנות הטבע, לא הראה זאת אלא למען ישראל עמו. יכול היה הקדוש ברוך הוא לגאול את ישראל ממצרים גם בדרך הטבע, וכן יכול היה לנהלם מלכתחילה בדרך הטבע שלא ישתעבדו למצרים, אך כל הגלות היתה לברר לישראל ולכל העולם כולו, שכל העולם וסדריו וחוקיו וכל כח שיש בעולם, הכל משועבד לרצון ה' ובשביל עמו בחירו; רצונו – הוא מקים חוקים אלה, רצונו – הוא משנה עולמו עבור ישראל בניו; לכך כתיב הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם – בעבורכם נתחדשה דרך זו של נסים ונפלאות, כדי לרומם אתכם ולנשא אתכם כשם ששמי מנושא בעולם:

ברכת האילנות

היוצא בימי ניסן, ורואה אילנות מלבליים, מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁלֵא חֶסֶר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם וּבְרָא בוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבִים לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּגִי אָדָם.

א. תיקנו רבותינו ברכה זו, מכיון שהלבלוב באילנות הוא דבר שבא מזמן לזמן באופן מחודש, שאדם רואה עצים יבשים שהפריחם הקב"ה (הרא"ה בספר פקודת הלויים, ברכות מג:) ואין לברך ברכה זו אלא פעם בשנה ולא יותר.

ב. גם הנשים יברכו ברכת האילנות בחודש ניסן, ואף על פי שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמן מכל מקום ברכת האילנות יברכו.

ג. והטעם, שמעצם מצות ברכת האילנות, היה ראוי לברך בכל זמן, אלא שהטעם שמברכים דוקא בימי ניסן הוא משום שאז מלבליים האילנות, נמצא אם כן שאין הזמן גורם את הברכה, רק הוא תנאי בברכה, ולכן גם נשים יברכו ברכת האילנות.

ד. אין לברך ברכת האילנות אלא על אילנות של מאכל, אבל על אילני סרק שאין מוציאים פירות אין לברך, ומכל מקום אם עבר וברך על אילני סרק, לא יחזור לברך כשרואה פרחי אילני מאכל.

ה. ולא יברך אלא כשרואה שני אילנות, ודי מצד הדין אפילו בשני אילנות ממין אחד, והמברך על מיני אילנות הרבה, הרי זה משובת.

ו. אילנות המורכבים מין בשאינו מינו, יש אומרים, שאין לברך עליהם ברכת האילנות, שהואיל וקיומם נגד רצון הבורא, אין לברך ולהודות להשם יתברך על כך. ויש חולקים ואומרים שהואיל והברכה היא על כללות הבריאה, יכול לברך גם על אילנות מורכבים. ואף על פי שהרוצה להקל לברך עליהם אין למחות בידו, ומכל מקום לכתחילה אין לברך עליהם, שספק ברכות להקל.

ז. מותר לברך על אילנות שהם בתוך שלוש שנים לנטיעתם, אף על פי שהם ערלה, ואסורים בהנאה, הואיל ולא נעשו באיסור, מותר לברך עליהם.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0577788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ד. היה יצחק שושן הי"ד. שרה בת שמחה הי"ד. יצחק אילוז הי"ד. מרים יהודה הי"ד. ציפורה ויהושע לוי הי"ד. ביבה אלימלך הי"ד. ישי הלוי הי"ד. אורי חיים רווח הי"ד. עור בן עישה הי"ד. תיקוה בת עזיזה הי"ד. אלגרה בת גיאן הי"ד. מול בת ענולה הי"ד. פנחס ורחמי הי"ד. הראל בן אביגיל הי"ד. אילנה בת סליחה הי"ד. חנה בת זוהרה הי"ד. להחזרת נעדריו צה"ל ושבויו ובהם: גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ד. לעילוי נשמת: מרן הגר"ע יוסף זצוקל. הרב מרדכי אליהו זצוקל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. הרב שלמה צורף ז"ל. רבי יעקב שושן ז"ל. יונה יונה ז"ל. ברכה סופן ז"ל. נרד נחום ז"ל. נסים כהן ז"ל. סופר מנחם ז"ל. נרדיה שמעון בת חייאת ז"ל. מנדיה לוי ז"ל. אסתר בת תרא ז"ל. אסתר חוד ז"ל. חנה יצחקי ז"ל. דינה פונדק ז"ל. הרב אברהם צוקרמן זצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחיי ז"ל. אליזה בת פריחה ז"ל. תרצה זיגדון ז"ל. ישראל אברהם נתן בן מלכה ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מורחיי ז"ל. רובי בן שלום צעדי ז"ל. מרים ועטנו ז"ל. עזיזה עמוס ז"ל. יצחק ועמרם אטיאס ז"ל. נסים בן חנה ז"ל. שמעון אבוטבול ז"ל. יצחק ולאה אסטרנו ז"ל. רות יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליזה שושן ז"ל. נעימה בת מגודה ז"ל. שמחה אילוז ז"ל. ראובן אלון בן נוסיה ז"ל. סוליקה שושן ז"ל. לואיזה מרד ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליזה כהן ז"ל. ר' חיים אוחננה ז"ל. אהרן זקין ז"ל. אורי אורן מועלים ז"ל. ישראל בן נמרה ז"ל. חד תגיב ז"ל. חד נוסברג ז"ל. עמס דמי ז"ל. רבי חד הכהן זצ"ל. יוכבד ועקני ז"ל. עישה דהן ז"ל. יוסף הכהן ז"ל. ולע"ז הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה